

Datum: woensdag 1 maart 2017
Status: Eind-versie 2.0
Routing: Besproken in PT 1 december 2016, vastgesteld in SG 8 december 2016, verzonden naar bevoegde overheden per 23 januari 2017, reacties van overheden verwerkt.
Auteur: Uitvoeringsprogramma convenant Bodem en ondergrond

Monitoring convenant Bodem en ondergrond

Voortgang saneringsopgave 2016

Inleiding

In het beleidsdocument bij het convenant bodem en ondergrond is de volgende beleidscontext geschetst die aanleiding is voor de afspraken/doelen die in het convenant Bodem en ondergrond zijn neergelegd op het terrein van de aanpak van verontreinigde bodems, grondwater en waterbodems.

“Voor een verdere ontwikkeling naar een duurzaam en efficiënt beheer van de bodem en ondergrond, worden de komende jaren de laatste verontreinigingen aangepakt die een onaanvaardbaar risico vormen voor de mens, voor ecologie of vanwege de verspreiding van de verontreiniging. Afronding van deze operatie markeert het einde van een belangrijke fase in ons bodembeleid. De kwaliteit van de bodem en de ondergrond en van het grondwater wordt verder beschermd door preventie van het ontstaan van nieuwe verontreinigingen en door actief beheer en nazorg van resterende verontreinigingen, waarbij deze in toenemende mate gebiedsgericht worden beheerd en waarbij verontreinigingen indien nodig bij ruimtelijke ontwikkelingen worden aangepakt op basis van algemene regels¹.”

In populaire termen: de pieken worden geschoren (de onaanvaardbare risico's worden weggenomen, de minimale kwaliteit wordt opgeleverd) zodat het bodembeheer met nog resterende verontreinigingen kan worden overgedragen aan eigenaren en decentrale overheden.

Het convenant bodem en ondergrond kent in lijn met bovenstaande beleidscontext in de artikelen 4 t/m 10 een aantal afspraken op het gebied van de aanpak van verontreinigde bodems, grondwater en waterbodems.

In deze rapportage wordt ingegaan op de voortgang van de afspraken die in elk van deze convenantartikelen is neergelegd. Deze rapportage is gebaseerd op de volgende gegevens die zijn aangeleverd door de bevoegde overheden Wet bodembescherming (provincies en 29 grote gemeenten):

- Gegevens over de voortgang en kosten van spoedlocaties (artikel 4) zoals die zijn opgenomen in de eindrapportage van het voorgaande convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties 2010-2015, aangevuld met gegevens over spoedlocaties die na afsluiten van het convenant zijn ontdekt
- Gegevens over het aantal en de kosten van nazorglocaties (artikel 9), diffuus ernstig verontreinigde gebieden (artikel 7) en vastgestelde gebiedsgerichte aanpak van verontreinigde grondwater (artikel 4)
- Gegevens afkomstig van het project aanpak waterbodemplaatlocaties (artikel 6)
- Een enquête gericht op de voortgang van de convenantartikelen betreffende de identificatie en aanpak van “oranje gebieden” met aandacht voor de vorderingen KRW (art 4.1), de kwaliteit van het grondwater (artikel 5), diffuus ernstig verontreinigde gebieden (artikel 7), nieuwe bedreigingen (artikel 8) en voormalige stortplaatsen (artikel 10)

Deze rapportage is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 1 wordt ingegaan op de monitoringssystematiek en worden suggesties gedaan voor verbetering van de monitoring. In hoofdstuk 2 worden de resultaten van de monitoring per convenantartikel geschetst. Op basis van die resultaten worden in hoofdstuk 3 conclusies getrokken m.b.t. de voortgang van de afspraken en worden aanbevelingen geformuleerd gericht op het versterken van de voortgang. In hoofdstuk 3

¹ Beleidsdocument duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van bodem en ondergrond, vastgesteld door bestuurders van I&M, provincies, gemeenten en waterschappen, 17 maart 2015, Den Haag

wordt tevens ingegaan op de kernboodschap m.b.t. de voortgang van de saneringsdimensie van het convenant.

1. Monitoringsystematiek

Bevindingen

In het voorgaande convenant Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties 2010-2015 zijn afspraken gemaakt over de inventarisatie van alle spoedlocaties. Het resultaat van die inventarisatie, die vrijwel geheel is afgerond, is opgenomen in de eindrapportage van dat convenant². Doordat de inventarisatie – vrijwel – is afgerond is het aantal locaties waarop de afspraken uit het convenant betrekking hebben stabiel, hoewel jaarlijks enkele nieuwe spoedlocaties worden ontdekt bij ontwikkelingen waar onderzoek wordt uitgevoerd. Daarom is ervoor gekozen om de monitoring van de spoedlocaties anders uit te voeren dan in de vorige convenantperiode. In de vorige periode was het vanwege de inventarisatie noodzakelijk om uit de bodeminformatiesystemen van de overheden te destilleren welke locaties als spoedlocaties waren geïdentificeerd. Jaarlijks werden veel locaties toegevoegd als gevolg van de inventarisatie en werden locaties afgevoerd als gevolg van aanpak of nader onderzoek waaruit de hypothese spoedeisende risico's werd verworpen.

Omdat de afspraken in het tweede convenant voortborduren en mede gebaseerd zijn op de eindstand in de eindrapportage uit de vorige periode is het in de huidige convenantperiode mogelijk om te werken met de vastgestelde lijst met locaties zoals opgenomen in die eindrapportage aangevuld met een beperkte lijst met 'nieuwe' spoedlocaties. In deze periode is er daarom voor gekozen om de gegevens over deze locaties die bij de laatste uitvraag (oktober 2015) waren aangeleverd, als "foto" op te nemen in een Excel werkblad en aan de overheden terug te leveren met het verzoek de mutaties in de gegevens van de locaties (voortgang in de aanpak, betere schatting van kosten voor de overheid) aan het uitvoeringsprogramma te leveren. Groot voordeel van deze systematiek is dat er een directe relatie is gelegd tussen de gegevens in het Excel werkblad en de wijze waarop we de voortgang van locaties volgen. Voorheen was die relatie indirect omdat de status van de locatie (bijvoorbeeld wel of niet risico's beheerst) moest worden geïnterpreteerd op basis van data uit verschillende velden in de bodeminformatiesystemen. De nieuwe werkwijze komt de betrouwbaarheid van de data ten goede. Een ander groot voordeel van de nieuwe monitoringsystematiek is dat de analyse van de data eenvoudiger wordt en daardoor veel gerichtere vragen over de voortgang beantwoord kunnen worden.

Bij het hanteren van de nieuwe systematiek is echter gebleken dat het correct terug leveren van de gegevens geen sinecure is. Alle ingediende Excel werkbladen zijn gecontroleerd op consistentie en bij die controle zijn wederom veel mutaties in de data – in overleg met de bevoegde overheden – doorgevoerd. Een voorbeeld van zo'n inconsistentie is dat een locatie als 'afgehandeld' in de lijst stond, maar de risico's waren nog niet beheerst. Bij de uitvraag van 2016 is door de controle veel tijd en energie geïnvesteerd in het verbeteren van de datakwaliteit. Daar plukken we de rest van de convenantperiode de vruchten van. Een van de zaken die we daaruit hebben geleerd is dat het noodzakelijk is voor de monitoring om voor cruciale datavelden, zoals de status van de voortgang van de locatie, keuze-opties in het werkblad te formuleren en heel expliciet te zijn in de omschrijving van wat wordt verwacht van de invuller van het werkblad. Zo is gebleken dat de vraag "budget na 2020" door een deel van de invullers is geïnterpreteerd als de kosten die nodig zijn voor een locatie waarvoor nog geen dekking is uit de reeds toegedeelde convenantmiddelen (juist) en door een ander deel als de kosten die voor de locatie worden gemaakt na 2020 (niet juist). Tussentijdse mails met uitleg hierover hebben dit deels gerepareerd. Ook is door verschillende partijen aangegeven dat er behoefte is om meer expliciet aan te geven wanneer een locatie als beheerst wordt beschouwd.

Een belangrijk punt van aandacht is de wijze waarop de kosten voor nazorg zijn uitgevraagd. Met name bij langlopende of eeuwigdurende nazorg is daar door overheden verschillend mee omgegaan. Dit kan betekenen dat er sprake is van een over- of onderschatting van de kosten voor nazorg.

Conclusies en aanbevelingen

² Geschikt voor gebruik, de bodem duurzaam gebruiken voor maatschappelijke opgaven, uitvoeringsprogramma bodemconvenant, maart 2016.

De monitoringssystematiek die gewijzigd is voor deze convenantperiode voldoet aan de verwachtingen. De kwaliteit van de data is erdoor verbeterd. Er zijn nog wel aandachtspunten

Aanbevolen wordt:

- Door te gaan met de huidige monitoringssystematiek (volgen van vorderingen op foto)
- De gebruikte data ook nu weer terug te leveren aan de bevoegde overheden met het verzoek mutaties in de data bij de uitvraag van 2017 door te voeren in de dan terug te leveren dataset.
- Per bevoegde overheid vanuit het uitvoeringsprogramma aan te geven voor welke locaties de data nog vragen oproept (bijvoorbeeld lege velden bij haalbaarheid 2020 doelstelling) en daar bij de volgende uitvraag extra aandacht aan te besteden
- In 2017 extra aandacht te besteden aan het invullen van de kostenvelden zodat ook dan een meer betrouwbare voorspelling gegeven kan worden van benodigde middelen. Deze gegevens kunnen dan ten dienste staan aan een eventuele aanvraag voor extra budget per 1-1-2018.
- In 2017 bij de kosten van de nazorg uit te gaan van de gemiddelde jaarlijkse kosten van nazorg en tevens te vragen hoe lang de nazorg vermoedelijk gaat duren.
- In de terug te leveren data de invulvrijheid van enkele cruciale datavelden in te perken door keuze-velden aan te bieden die niet aanpasbaar zijn.
- Voor de keuze of een locatie al dan niet is beheerst extra duiding in de handreiking te geven. Te inventariseren onder de convenantpartijen of er draagvlak is voor het maken van een applicatie waarin de data anders wordt opgehaald. Voordeel van een dergelijke applicatie is dat het samenvoegen van de verschillende data van 41 overheden niet meer hoeft te worden uitgevoerd en dat de werkgroep spoed de voortgang meer real-time kan volgen, knelpunten kan signaleren en eventuele effecten van ingezette acties zo beter kan volgen. Nadeel kan zijn dat het niet aansluit op de interne overzichten en bestuurlijke afstemming daarover. Sowieso horen rondom een eventuele applicatie uiteraard wel afspraken over het (terughoudend) gebruik van de data en de beveiliging van de data die recht doen aan het uitgangspunt van decentrale verantwoordelijkheid voor de voortgang in een gemeente of provincie.

2. Voortgang convenantafspraken

Artikel 4: aanpak spoedlocaties.

Het convenant heeft als doel dat alle bij de eindrapportage bekende spoedlocaties in 2020 zijn gesaneerd of beheerst, inclusief de KRW grondwater spoedlocaties (4.1), voor zover dat voor een locatie vanwege onvoldoende financiële middelen niet kan dat de risico's in beeld zijn en aanpak is gepland (4.2), dat locaties uit de eindrapportage in 2016 worden beschikt (4.3), dat KRW lijsten in 2017 worden vastgesteld en de daarin opgenomen locaties in 2018 worden beschikt (4.4), dat bedrijven met een spoedlocatie actief worden benadert (4.5), dat resterende humane locaties in 2016 worden aangepakt (4.6) en dat aanvullend ontdekte spoedlocaties zoveel mogelijk in lijn met de locaties in artikel 4.1 en 4.2 worden aangepakt (4.7).

De voortgang van de locaties uit de eindrapportage (betreft artikelen 4.1, 4.2, 4.3, 4.5 en 4.6)

In de eindrapportage zijn 1383 spoedlocaties geïdentificeerd. De voortgang van deze locaties is weergegeven in tabel 1 en figuur 1.

Tabel 1: Voortgang aanpak spoedlocaties uit eindrapportage 2015

Jaar	Nog niet gestart	In uitvoering	Afgehandeld	Totaal
2015	591 (43%)	792 (57%)	0 (0%)	1383 (100%)
2016	426 (31%)	745 (54%)	212 (15%)	1383 (100%)

Nog niet gestart

Als we kijken naar het aantal locaties dat verschoven is vanuit de categorie nog niet gestart zien we dat er 165 (591-426) locaties in uitvoering zijn gebracht. Met dat tempo (165/jaar) zijn alle spoedlocaties binnen 3 jaar in uitvoering en dat de afspraken dan gehaald zouden worden. Aangezien dit echter de eerste meting is, is op grond daarvan de verdere ontwikkeling van de voortgang moeilijk te voorspellen. Wanneer we inzoomen op de 426 locaties die nog niet zijn gestart, zien we het beeld dat is geschetst in tabel 2.

Tabel 2: Nog niet gestarte locaties in beeld

	Initiatief Overheid (DUB)	Initiatief bedrijfsleven (SEB)	Totaal
Niet beschikt	58	129	187
Beschikt	82	157	239
Totaal	140	286	426

Geen beschikking in 2016

Uit de voorraad nog niet gestarte locaties zijn nog 187 locaties waarbij er nog geen sprake is van een beschikking. Vooral voor locaties waarvoor bedrijven (129) moeten worden aangesproken is het noodzakelijk dat de beschikkingen in 2016 worden afgegeven, zodat het moment van start van de uitvoering (binnen 4 jaar) juridisch is geborgd binnen de convenantperiode. De uitvraag dateert van oktober 2016, dus er kunnen nog locaties in het laatste kwartaal van 2016 worden beschikt. Die informatie is pas beschikbaar bij een volgende uitvraag. Omdat dit echter een bescheiden groep zal zijn, staat dus wel vast dat niet voor alle locaties de beschikking in 2016 afgegeven zal zijn. Voor de niet-beschikte locaties is daarom gekeken naar de door de overheden opgegeven haalbaarheid van de doelstelling om deze locaties te beschikken in 2016. Van de niet beschikte locaties waar het initiatief ligt bij het bedrijfsleven (129) wordt voor 79 locaties aangegeven dat beschikking in 2016 haalbaar is. Voor de niet-beschikte locaties waar het initiatief ligt bij de overheid (59) wordt voor 23 locaties aangegeven dat beschikking in 2016 haalbaar is. Hieruit blijkt dat voor 50 locaties waarvoor bedrijven initiatiefnemer zijn, de beschikking niet tijdig klaar is, waarmee het juridische instrument ontbreekt om de uitvoering van de sanering in deze convenantperiode indien noodzakelijke formeel af te dwingen. Mogelijkerwijze zijn er wel juridische gronden om ook na 2016 in een beschikking vast te leggen dat met de uitvoering uiterlijk in 2020 begonnen moet worden. Voor locaties waar overheden voor aan de lat staan en die niet zijn beschikt in 2016 (vermoedelijk dus 36 locaties), speelt dit formele aspect uiteraard niet en kan via programmering de uitvoering in deze convenantperiode worden gerealiseerd.

Bij de locaties die nog niet zijn gestart waar het initiatief ligt bij het bedrijfsleven (286 locaties) is gekeken of er voor deze locaties in de kolom financieringsconstructie iets is ingevuld in termen van bedrijvenregeling/cofinanciering etc. Deze velden zijn juist verscherpt uitgevraagd vanwege het beeld dat er bij deze locaties subsidie kansen blijven liggen. Bij 177 locaties bleek inderdaad dat daar niets was ingevuld. Naast de inzet om dit soort kansen niet te laten liggen biedt verdere communicatie over de subsidiemogelijkheden mogelijk juist ook weer kansen om bedrijven te stimuleren de sanering aan te vangen.

Tenminste de risico's beheerst in 2020

Als we naar de tekst van het convenant kijken moeten de risico's van de locaties uit de eindrapportage 2015 in 2020 tenminste zijn beheerst. De hoeveelheid locaties die zijn beheerst is dus een goede graadmeter voor de mate waarin de convenantdoelen worden gehaald. In tabel 3 is weergegeven in hoeverre op de locaties sprake is van een beheerste situatie.

Tabel 3 Risico's wel of niet beheerst van de locaties uit de eindrapportage

Jaar	Nog niet gestart	In uitvoering	Afgehandeld	Totaal
Beheerst	72	515	212	799 (58%)
Niet beheerst	354	230	0	584 (42%)
2016	426	745	212	1383 (100%)

Als we het percentage beheerste locaties vergelijken met het percentage beheerste locaties in 2015 zien we een duidelijke stijging. In 2015 waren 495 locaties beheerst (36 %) en dat is gestegen naar 799 locaties (58%). Indien deze trend zich in dit tempo zou doorzetten zouden alle locaties in 2018 beheerst zijn. Het betreft ook hier echter slechts het eerste meetpunt. Voor de niet-beheerste locaties is daarom gekeken naar door de overheden opgegeven haalbaarheid van de doelstelling om deze locaties te beheersen in 2020. De overheden hebben van de 584 niet beheerste locaties bij 470 locaties aangegeven dat de 2020 doelstelling haalbaar is en bij 114 locaties aangegeven dat die niet haalbaar is of niets ingevuld. Bij die 114 locaties is bij 91 wel een sanering gepland uiterlijk in 2020 en bij 23 is geen sanering gepland of op een datum na 2020. In veel gevallen is dus wel een sanering gepland maar wordt de beheerste situatie niet bereikt voor 2020. Dit kan zijn omdat een sanering langlopend is.

Humaan beheerst in 2016

Aangezien in artikel 4.6 is afgesproken dat de locaties met humane risico's in 2016 worden aangepakt is gekeken naar de hoeveelheid locaties met niet beheerste humane risico's. In 2015

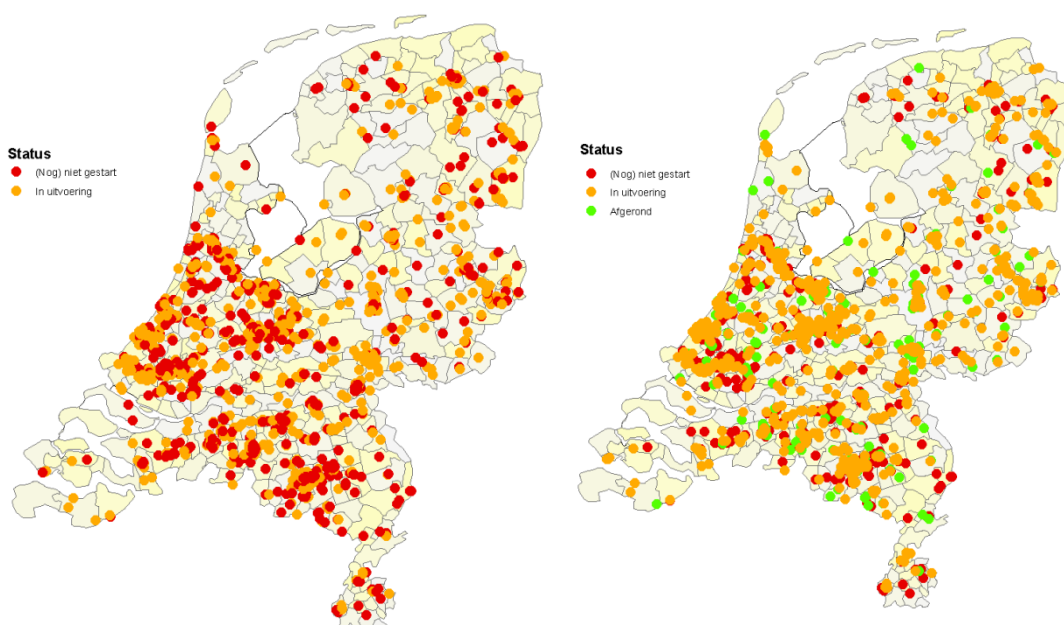
waren dat 34 locaties (11 uit de Atsma lijst en 23 aanvullende locaties die na 2010 zijn geïdentificeerd). In de opgave van 2016 is dat aantal gedaald naar 21 locaties, waarvan bij 7 locaties de sanering al in uitvoering is. Vermoedelijk wordt de doelstelling uit het convenant op dit punt dus niet (tijdig) gehaald, al is het aantal resterende locaties zeer beperkt.

Afgehandelde locaties

In het afgelopen jaar zijn van de 1383 locaties 212 locaties afgehandeld. 137 locaties zijn afgehandeld na een sanering en 75 locaties zijn afgehandeld omdat uit nader onderzoek is gebleken dat er geen sprake was van spoedeisende risico's. Hier zitten locaties bij waarbij in stap 3 van de risicobeoordeling is vastgesteld dat er geen onaanvaardbare ecologische risico's zijn en diverse locaties waarbij op basis van verder onderzoek is vastgesteld dat er geen onaanvaardbare risico's voor verspreiding zijn.

Stand van zaken aanpak spoedlocaties, oktober 2015

Stand van zaken aanpak spoedlocaties, oktober 2016



Figuur 1: Stand van zaken aanpak spoedlocaties peildatum oktober 2015 en 2016

Kosten aanpak locaties

Bij de uitvraag is aan de overheden gevraagd om een inschatting te geven van de kosten die door overheden moeten worden gemaakt voor de aanpak van locaties, voor gebiedsgericht beheer, voor nazorg en voor diffuus ernstig verontreinigde gebieden. Bovendien is aan de overheden gevraagd om aan te geven in hoeverre de kosten gedekt worden door het budget wat in deze of de vorige convenantperiode is verdeeld. Gebleken is dat deze vraag verschillend is geïnterpreteerd door verschillende overheden (zie hoofdstuk 1). De betrouwbaarheid van de data kan worden vergroot als daar extra aandacht voor is bij de volgende uitvraag. In tabel 4 zijn de opgegeven kosten voor overheden weergegeven (NB: daarnaast maken ook bedrijven hoge kosten voor saneringen).

Tabel 4: Opgegeven kosten voor overheden in miljoenen euro's

	Kosten gedekt door budget tot 2020	Budget nodig na 2020	Totaal
Aanpak locaties	233	81	314
Nazorg	67	81	148
Diffuus	49	97*	145
Gebiedsgericht beheer grondwater	8	14	22
Totaal	357	273	629

* een van de overheden heeft aangegeven tussen de 30 en 140 miljoen euro nodig te hebben voor de aanpak. In de tabel is uitgegaan van het gemiddelde van die twee uitersten.

De opgave van de kosten betreft in veel gevallen een schatting van de werkelijkheid. Het is de verwachting dat bij elke uitvraag naar mate er meer locaties in uitvoering komen het inzicht in de kosten steeds beter wordt. Ook is de dekking van de kosten door het budget verschillend per provincie en per gemeente. Uit de opgave blijkt bovendien dat bij enkele overheden schijnbaar niet alle beschikbare middelen worden ingezet voor de aanpak van de spoedlocaties. Als we ons richten op de spoedlocaties dan zijn de budgetten toereikend voor de aanpak bij 17 van de 41 overheden. Nog eens 18 overheden zouden met het extra budget dat in 2018 (40 miljoen) wordt verdeeld een toereikend budget kunnen aanvragen. Gezien de matige betrouwbaarheid van de financiële cijfers wordt geadviseerd eerst het inzicht in de kosten volgens de gehanteerde systematiek te vergroten alvorens verder conclusies te verbinden aan de kosten uitvraag van dit jaar.

De voortgang van vaststellen KRW lijsten (betreft artikel 4.4)

Algemene beeld is dat er naast de vooraf verwachte overlap met spoedopgaves, ook een verschil in effort is van diverse overheden in de duiding van de KRW locaties. Uit de opgehaalde reacties valt op te maken dat de inventarisatie in veel gevallen vanuit de aangereikte indicatieve lijsten wordt aangevlogen en wat minder vanuit de beoogde daadwerkelijke afstemming met de KRW collega's. Juist vanwege veranderen van het instrumentarium en goede borging in de KRW programma's is het goed om de verbinding met de KRW collega's te zoeken en juist nu de verkennende discussies tussen KRW en bodem op gang te brengen.

In termen van cijfers is het volgende opgehaald:

- Aantal overheden die aangeeft geen KRW opgave te hebben: 22
- Aantal overheden waar KRW inventarisatie nog moet starten: 3
- Aantal overheden waar loopt: 5
- Aantal overheden met KRW locaties: 11
- Indicatie aantal KRW locaties: 30-65 (er lopen nog vervolg onderzoeken)
- Beschikkingen 2018 lijken haalbaar

De voortgang van aanvullend ontdekte spoedlocaties (4.7)

Na verschijnen van de eindrapportage zijn in de periode oktober 2015-oktober 2016 de volgende locaties toegevoegd aan de lijst met spoedlocaties:

Tabel 5: Voortgang aanpak spoedlocaties toegevoegd in 2016

Jaar	Nog niet gestart	In uitvoering	Afgehandeld	Totaal
2016	40	26	6	72 (100%)

Van de locaties die nog niet zijn gestart zijn 26 locaties niet geschikt.

In de enquête is gevraagd aan de overheden of men nog 'zachte' locaties heeft. Dit betreft de laatste restanten van de inventarisatie. De meeste overheden hebben de inventarisatie afgerond. Twee overheden geven aan nog een vrij groot aantal locaties (250 en 120 locaties) te onderzoeken gericht op enerzijds chemische wasserijen en anderzijds stortplaatsen. In totaliteit zijn er 476 zachte locaties waarvan de verwachting is dat ca. 80 locaties daadwerkelijk spoedeisend zijn.

Artikel 5 : Gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreinigingen

Het convenant heeft als doel in beeld te brengen in welke gebieden er behoefte bestaat aan het gebiedsgericht beheren van verontreinigingen in het grondwater, teneinde de kwaliteit te verbeteren of in elke geval de verslechtering te stoppen (artikel 5.1). Indien de behoefte er is en het beheer haalbaar is, is de doelstelling om de hoofdlijnen van het beheer in 2020 zijn vastgesteld (artikel 5.2)

In de enquête is gevraagd naar de voortgang op dit convenantartikel:

- 6 overheden hebben nog geen inventarisatie uitgevoerd
- 17 overheden hebben 34 gebieden waar er behoefte speelt. In 9 gebieden is gebiedsgericht beheer ingesteld
- 14 overheden hebben aangegeven geen behoefte te hebben.

Artikel 6: Aanpak verontreinigde waterbodems

Het convenant heeft als doel om de op de C-lijst vermelde waterbodems uiterlijk in 2020 aan te pakken dan wel dat uiterlijk in 2020 met de uitvoering is gestart. Indien er onvoldoende financiële middelen voor aanpak zijn is voor de locaties uiterlijk in 2020 in beeld gebracht wat de risico's zijn en is een jaar van uitvoering gepland.

De C-lijst betreft locaties die vanuit de waterwet worden aangepakt. In 2015 resteerde nog 26 locaties waarvan onderzocht moest worden of deze aangepakt moesten worden i.v.m. de impact op de waterkwaliteit. Het onderzoek naar die locaties loopt nog en wordt begin 2017 opgeleverd. Op dit moment zijn nog 12 locaties in onderzoek.

Artikel 7: Diffuse bodemverontreiniging

Het convenant heeft als doel om in gebieden met diffuse bodemverontreiniging met onaanvaardbare humane risico's (vanwege loodverontreiniging) helderheid bestaat over in het gebied op te volgen gebruiksadviezen teneinde de risico's te verminderen (artikel 7.1). In gebieden waar gebruiksadviezen niet afdoende zijn zorgen de overheden ervoor dat de risico's worden beheerst. Voor het definitief wegnemen van de risico's wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurlijke momenten van herontwikkeling en bevoegde overheden nemen de aanpak van deze gebieden op in hun programma (artikel 7.2)

Uit de enquête blijkt dat:

- 11 overheden hebben nog geen inventarisatie gedaan
- 12 overheden hebben geen gebieden
- 13 overheden hebben wel gebieden waar dit speelt
 - Van die 13 hebben er 6 gecommuniceerd over de gebruiksadviezen en hebben 6 overheden beleid opgesteld
 - Van die 13 hebben er 9 nader onderzoek gedaan op gevoeligere locaties
 - Van die 13 geven 3 aan dat gebruiksadviezen niet volstaan

Bovendien formeren de overheden gezamenlijk een werkgroep die de benodigde acties die nodig zijn voor aanpak van de loodproblematiek afstemt en waar nodig initiatief neemt.

De 3 overheden die aangeven dat gebruiksadviezen niet volstaan hebben in de uitvraag van de kosten aangegeven dat de kosten voor aanpak van het probleem in de betreffende 3 steden fors zijn (zie tabel 4, in totaal 145 miljoen euro).

Artikel 8: Nieuwe bedreigingen

Doelstelling van het convenant is om de nieuwe bedreigingen voor het bodem en watersysteem in beeld te brengen en kennisachterstanden weg te werken.

Uit de enquête blijkt dat:

- Een groot aantal overheden hebben nog geen invulling daaraan gegeven. Een ander deel kijkt heel specifiek naar wat ze concreet constateren aan stoffen en zoekt daarvoor naar handelingsperspectief
- Een aantal overheden heeft het onderwerp opgepakt in relatie tot het klimaat of drinkwaterbedreigingen en werkt hierin samen met andere overheidsorganisaties.
- Overheden hebben behoefte aan richtlijnen hoe om te gaan met PFOA en PFOS
- Een flink aantal overheden heeft inmiddels ervaringen met ofwel de gevolgen van drugsdumpingen of met PFOA

Artikel 9: Nazorg

Doelstelling van het convenant is om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze de inspanningen te verminderen of te beëindigen.

In dat kader is aan overheden gevraagd om het aantal locaties aan te geven waar sprake is van actieve nazorg (monitoring of maatregelen) en welke kosten daarmee zijn gemoed. Deze uitvraag kan als een eerste inschatting worden beschouwd, een aantal overheden heeft echter aangegeven al inspanningen te hebben verricht om de nazorg te verminderen. Uit de uitvraag blijkt dat:

- De gezamenlijke overheden hebben 563 locaties in beheer waarbij sprake is van actieve nazorg
- De totale kosten die voor deze nazorglocaties zijn opgenomen zijn fors (zie tabel 4, in totaal 148 miljoen euro)

In 2016 is een onderzoek verricht naar de mogelijkheden voor verminderen van de nazorgkosten. Voor 2017 wordt een adviesgroep ingericht van experts van de overheden die de kennis over vermindering van nazorglocaties deelt en beschikbaar is om overheden te ondersteunen bij het verminderen van de nazorg op locaties. De kennis die door de adviesgroep wordt ontwikkeld kan ook bijzonder relevant zijn voor bedrijven die hun nazorg willen verminderen.

Artikel 10: Stortplaatsen

Doelstelling van het convenant is om voormalige stortplaatsen efficiënt te beheren en te borgen dat het efficiënte beheer ook onder de omgevingswet kan worden geborgd.

Uit de enquête blijkt dat op veel van de ca. 4000 voormalige stortplaatsen sprake is van passieve nazorg (gebruiksbeperkingen in de vorm van instandhouding leeflaag) en dat op ca. 200 voormalige stortplaatsen sprake is van actieve nazorg. Vanwege de grote overloop met het artikel 9 van het convenant wordt de in 2017 op te richten adviesgroep ingericht voor zowel de nazorg als voor de stortplaatsen.

3. Conclusies en aanbevelingen:

Op grond van de bevindingen in hoofdstuk 2 zijn conclusies te trekken over de mate waarin de convenantdoelen worden gehaald. Uit die conclusies kunnen aanbevelingen worden geformuleerd om het behalen van de doelstellingen van het convenant verder te versterken. Bovendien kan uit de conclusies over de voortgang een kern boodschap worden geformuleerd voor de communicatie over de voortgang van het convenant.

In dit hoofdstuk wordt per convenantartikel ingegaan op de conclusies en aanbevelingen. Overall kan de volgende kernboodschap worden geformuleerd m.b.t. de voortgang van de saneringsdimensie van het convenant:

"De bevoegde overheden maken goede vorderingen met het aanpakken van de locaties met onaanvaardbare risico's. Bij de ca. 1500 locaties met onaanvaardbare risico's zijn de risico's inmiddels in meer dan de helft van de locaties beheerst. Bovendien moet een steeds kleiner deel van de locaties nog in uitvoering worden gebracht en zijn meer dan 200 locaties afgehandeld. De afronding van de aanpak spoedlocaties richting 2020 lijkt voor de meeste locaties vooralsnog haalbaar, zodat met de komst van de omgevingswet alle historische verontreinigingen en het beheer daarvan kan worden overgedragen aan eigenaren en decentrale overheden. De uitvoering van de beheersing van de risico's bij locaties met verspreiding is vaak langjarig en die beheersing loopt natuurlijk na 2020 door. Eventuele aanpak van resterende (niet-spoed) historische verontreinigingen is dan aan de orde bij een natuurlijk moment van herontwikkeling. De aanpak van diffuse verontreinigingen is in 2020 nog niet afgerond en het beheer van voormalige stortplaatsen en de nazorg van reeds uitgevoerde saneringen vraagt ook na 2020 een forse beheerspanning. Convenantpartijen werken met elkaar samen om mede met het oog op de komst van de omgevingswet deze beheertaken goed te beleggen bij de decentrale overheden".

Artikel 4: aanpak spoedlocaties.

Uit de resultaten blijkt dat er langs verschillende indicatoren bewijs is van goede vordering van het beheerst krijgen van de locaties met onaanvaardbare risico's:

- Het aantal locaties dat nog niet is gestart is met 165 afgenomen naar 426. Het percentage locaties dat is beheerst is toegenomen van 36% naar 58% (convenantdoel voor 58% gehaald).
- 212 locaties zijn afgehandeld.

Uit de gegevens zijn ook signalen die aandacht vragen

- 426 locaties zijn nog niet gestart, daarvan is bij 286 locaties het bedrijfsleven initiatiefnemer. Van die 286 locaties hebben 129 nog geen beschikking en is de verwachting dat dit voor 50 locaties ook niet lukt voor de afgesproken termijn (2016). Dit

betekent dat het juridisch instrument om deze locaties in uitvoering te krijgen voor 2020 niet aanwezig is.

- Van de 584 locaties waar de risico's nog niet zijn beheerst wordt door de overheden in 114 gevallen niet aangegeven dat de risico's in 2020 zijn beheerst, hoewel in veel gevallen (91 van de 114) wel een sanering uiterlijk in 2020 is gepland.
- De afspraak om locaties met humane risico's in 2016 te hebben beheerst wordt niet gehaald. Er resteren 21 locaties, waarbij in 7 gevallen de sanering in uitvoering is.
- De kosten geven een aanwijzing dat voor sommige overheden het budget niet afdoende is om de spoedopgave op te lossen, echter de betrouwbaarheid van die kosteninschatting is niet voldoende om nu al harde conclusies te trekken.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- Het uitvoeringsprogramma/ de werkgroep spoed wordt aanbevolen om in gesprek te gaan met overheden met veel locaties waarbij doelstelling 2020 als niet haalbaar wordt aangegeven of met veel locaties die moeten worden gestart en/of beschikt. In die gesprekken kan nader worden onderzocht waarom de locaties nog niet gestart en/of beschikt zijn, waarom de doelstelling voor 2020 als niet haalbaar wordt geacht en welke interventies door de overheden kunnen worden gepleegd en kan worden bepaald of er een hulpvraag aan het uitvoeringsprogramma is te formuleren.
- De bevoegde overheden wordt geadviseerd om in nauwe afstemming met Bodemcentrum/Stichting Bodembeheer tenminste de bedrijven die nog niet zijn gestart met de uitvoering te informeren over de mogelijkheden die er zijn om subsidie te krijgen bij de aanpak van hun locatie en om hen te informeren over het convenant overheden en bedrijfsleven en welke ondersteuningsmogelijkheden Bodemcentrum/Stichting Bodembeheer biedt bij juridische en praktische vraagstukken. Tussentijds wordt ook gewerkt aan een eenduidige communicatie tussen overheden en Bodemcentrum/Stichting Bodembeheer.
- De bevoegde overheden wordt geadviseerd te investeren in het verbeteren van de kwaliteit van de data met betrekking tot overheidskosten van aanpak van locaties en dekking van die kosten door reeds verdeelde budgetten. Deze verbetering is nodig enerzijds ten behoeve van de aanvraag van extra budget per 1-1-2018 en anderzijds om de kosten die nodig zijn voor het beheer van historische verontreinigingen na 2020 beter inzichtelijk te maken.
- Het uitvoeringsprogramma/ de werkgroep spoed wordt geadviseerd voor de 14 locaties met humane risico's die nog niet zijn beheerst contact te leggen met de bevoegde overheid om te achterhalen of er uitvoeringsknelpunten zijn waarbij het uitvoeringsprogramma kan ondersteunen.

Artikel 5 : Gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreinigingen

Uit de enquête blijkt dat in een aantal gebieden nog geen inventarisatie is uitgevoerd en dat in tenminste 25 gebieden de stap gemaakt moet worden richting het invullen van de hoofdlijnen van het gebiedsbeheer. De conclusie is dan ook dat op dit punt het glas halfvol is, sommige overheden geven invulling aan dit artikel, andere overheden blijven achter.

Aanbevolen wordt aan de decentrale overheden om dit onderwerp in de regio beter op de kaart te zetten. Een natuurlijk moment kan zijn om dit onderwerp op de agenda te zetten bij de gesprekken die worden gevoerd over de 'warme overdracht'. Hoewel dit onderwerp mogelijk niet onder de scope van de warme overdracht valt, is samenwerking tussen gemeente en provincie bij de uitvoering van deze convenantafspraken randvoorwaardelijk en ook passend in het komen tot goede omgevingsvisies.

Artikel 6: Aanpak verontreinigde waterbodems

Het onderzoek naar de locaties op de C-lijst is in volle gang en wordt begin 2017 opgeleverd. De convenantpartijen wordt geadviseerd n.a.v. de uitslag van het onderzoek aanbevelingen te formuleren.

Artikel 7: Diffuse bodemverontreiniging

De ontwikkelingen op het gebied van Lood geven aanleiding voor veel discussie en overheden zijn met elkaar in gesprek om de juiste handelingsperspectieven voor verschillende situaties vast te stellen. Een actie die nu is opgepakt is dat de overheden gezamenlijk een werkgroep formeren die

de benodigde acties die nodig zijn voor aanpak van de loodproblematiek afstemt en waar nodig initiatief neemt. Dat is een aanbeveling die we in dit rapport niet meer hoeven te herhalen, maar wel een bewijs van goede samenwerking tussen de convenantpartijen en wennen aan OW omstandigheden. In 3 steden speelt de problematiek dusdanig qua omvang en gehalten dat hier forse investeringen nodig zijn in de verbetering van de bodemkwaliteit om de risico's te kunnen beheersen.

Aanbevolen wordt aan de drie steden om in lijn met artikel 7.2 van het convenant een aanpak uit te werken (zo spoedig mogelijk beheersen en voor het definitief wegnemen van de risico's zoveel mogelijk gebruik maken van een natuurlijk moment van herontwikkeling) en deze op te nemen in hun programmering. I&M heeft dit al opgepakt door een start te maken om met de drie overheden in gesprek te gaan over de wensen en (on)mogelijkheden van financiering van deze programma's ook met het oog op de komst van de omgevingswet en het wegvallen van het gevalsinstrumentarium.

Artikel 8: Nieuwe bedreigingen

Uit de enquête blijkt dat er behoefte is bij convenantpartijen om dit onderwerp op te pakken. Aanbevolen wordt aan het uitvoeringsprogramma om een kortlopend project op te starten en te inventariseren bij de overheden wat er speelt en welke wensen er liggen. Op basis van die inventarisatie kan worden bepaald welke kennis ontwikkeld moet worden en kan ook de verbinding worden gelegd met de kennisuitvraag van het convenant.

Artikel 9: Nazorg en artikel 10: stortplaatsen

De bevoegde overheden hebben een grote nazorgopgave zowel in aantal locaties als in kosten die daarmee zijn gemoeid. Bovendien is er een duidelijke link met de opgave voor actieve nazorg van ca. 200 voormalige stortplaatsen (artikel 10). Verschillende overheden zijn al gestart met daar waar mogelijk verminderen van de nazorginspanningen. Het uitvoeringsprogramma heeft initiatief genomen om een adviesgroep op te richten van experts van de overheden.

Aanbeveling aan het uitvoeringsprogramma is om de adviesgroep actief de kennis over vermindering van nazorg te laten delen met de bevoegde overheden en actief maar vraag gestuurd de bevoegde overheden te ondersteunen bij het verminderen van de nazorg op locaties. Ook wordt aanbevolen aan de bevoegde overheden om de kennis over vermindering van nazorg met bedrijven te delen zodat ook zij hun nazorgopgave – mits verantwoord – kunnen terugbrengen. Bekeken moet worden welke aanvullende acties hier mogelijk voor nodig zijn ter stimulering van dit proces.

Aanbeveling aan de bevoegde overheden is om de vermindering van actieve nazorg en stortplaatsen in hun werkprogramma's voor 2017 op te nemen.